

Neakivaizdinis VILNIUS

Vasara 2019

Stiklo
kvartale

Dizainerė Julija Janus
apie neatrastą miesto širdį

Mažasis
Vilnius

Žvilgsnis į medinę sostinės
architektūrą

Vieną porciją vasaros,
prašyčiau

„Kraftinių“ ledų
paieškos mieste

Vasarą norisi būti lauke. Ilgesni nei įprasta pasivaikščiojimai, lėtesnis tempas.

Vasarą norisi skaityti. 50 puslapių prie ežero, 100 parke ar vos 2 balkone, nes saulė spigino į akis.

Kad ir kiek šio žurnalo puslapių perskaitysite, kiekvienas jų ves į atradimą.

Sužinoti apie dar nematytą medinį namą („Mažasis Vilnius“) ar žydų istoriją pasakojantį piešinį Stiklių gatvėje („Stiklo kvartale“), paragauti naujo skonio ledų („Vieną porciją vasaros, prašyčiau“), o galbūt pirmą kartą persikelti per Nerį keltu („2 minutės Nerimi“).

Vasara mieste! Kodėl gi ne? Kviečiame atostogoms rinktis Vilnių. Vasarojimo idėjos – priešais jus.

Dvi minutės Nerimi

Gabija Karlonaitė

Per Nerį jau antrąjį sezoną savaitgaliais kursuojantis ekologiškas, upės srove varomas keltas „Uperis“ pėsčiuosius perkelia į kitą krantą, ten pat, kur ir XVIII amžiuje vilniečius į Valakampius plukdindavęs plaustas. Atrodo, kad tarp Verkių rūmų ir Valakampių paplūdimio vėl įleisto kelto jau seniai visi laukė – gal net visus tuos 300 metų. Greičiau nei jis pradėjo plaukioti, prisišvartavimo krantuose atsirado poilsiautojams pritaikytų takų, laiptų, o po tiltu – net unikali perėja ant vandens.

Idėja kilo Valakampiuose

Kelto autorius, architektas ir semiotikas Justinas Dūdėnas pasakoja, kad bando-masis medinis variantas į Nerį pirmą kartą buvo įleistas 2014 m., šlapio spalio mėnesį, Valakampiuose. Ten keltas ir prigijo. Pasak pašnekovo, tą pačią akimirką atsirado dviratininkų, panorusių persikelti per upę, nė nepasidomėjus, ar priemonė saugi.

Kelto kūrėjai neslepia, kad kitose sostinės vietose, pavyzdžiui, miesto centre, „Uperis“ pritrauktų daugiau keleivių, bet nuspręsta keltą palikti ten, kur ir kilo jo idėja kūrybinių dirbtuvių metu, – Valakampiuose esančioje „Pakrantėje“. Ten J. Dūdėnas pasiūlė kelto maketą, o vėliau prie idėjos plėtros prisijungė dar trys bendraminčiai – jau minėtas Šarūnas Šlektavičius, Donatas Stasiulis ir Paulius Zaviša.

„Uperį“ tobulinome kelerius metus ir pagaliau, turėdami sertifikuotą ir saugią vandens transporto priemonę, per daug strategiškai neplanuodami, pasirinkome ją kursuoti vėl toje pačioje vietoje“, – sako J. Dūdėnas.

Persikėlimas „Uperiu“ trunka apie dvi minutes.

Ramūno Janavičiaus nuotr.

Unikalus projektas

Tiesa, vien Valakampiais „uperistai“ neapsiriboja. Kelto technologiją išsigalvojo patys – sukūrė unikalios veikiančią transporto priemonę, kuriai pasaulyje nėra atitikmenų.

„Sukūrėme technologiją, kuri jau yra pritaikyta tiražavimui. Dabar norime, kad tai taptų miesto transporto dalimi. Pradžiai jau yra – keltą pastebėjo Susisiekimo ministerija ir priskyrė jį „Darnaus judumo sistemų kūrimo“ programai. Jeigu idėja bus realizuota, siūlytume, kad persikeliančiam per upę galiotų tas pats Vilniečio bilietas“, – pastebi Š. Šlektavičius.

„Kuriame ne verslą, o idėją, kaip pagerinti gyvenimą mieste. Juk gatvė, tiltas ar šaligatvis patys savaime neatneša pelno. Tai – darnios visumos dalis. Kelto siūloma tyliai veikianti ir ekologiška miesto jungtis pratęsia nuo automobilių atsietą pėsčiųjų infrastruktūrą“, – paaiškina J. Dūdėnas.

Išplėtė laisvalaikio galimybes

Vienas iš keturių „Uperio“ kūrėjų, dizaino tyrėjas Š. Šlektavičius, paaiškina, kad jau dabar Neris tarp Jeruzalės ir Valakampių tapo jungiamąja miesto dalimi. Jis pastebi, kad keltu naudojasi tiek Verkių rūmų parko, tiek kitoje pusėje esančių kūrybinių industrijų centro „Pakrantė“ lankytojai ir vasarą Neries paplūdimiuose besikaitinantys poilsiautojai.

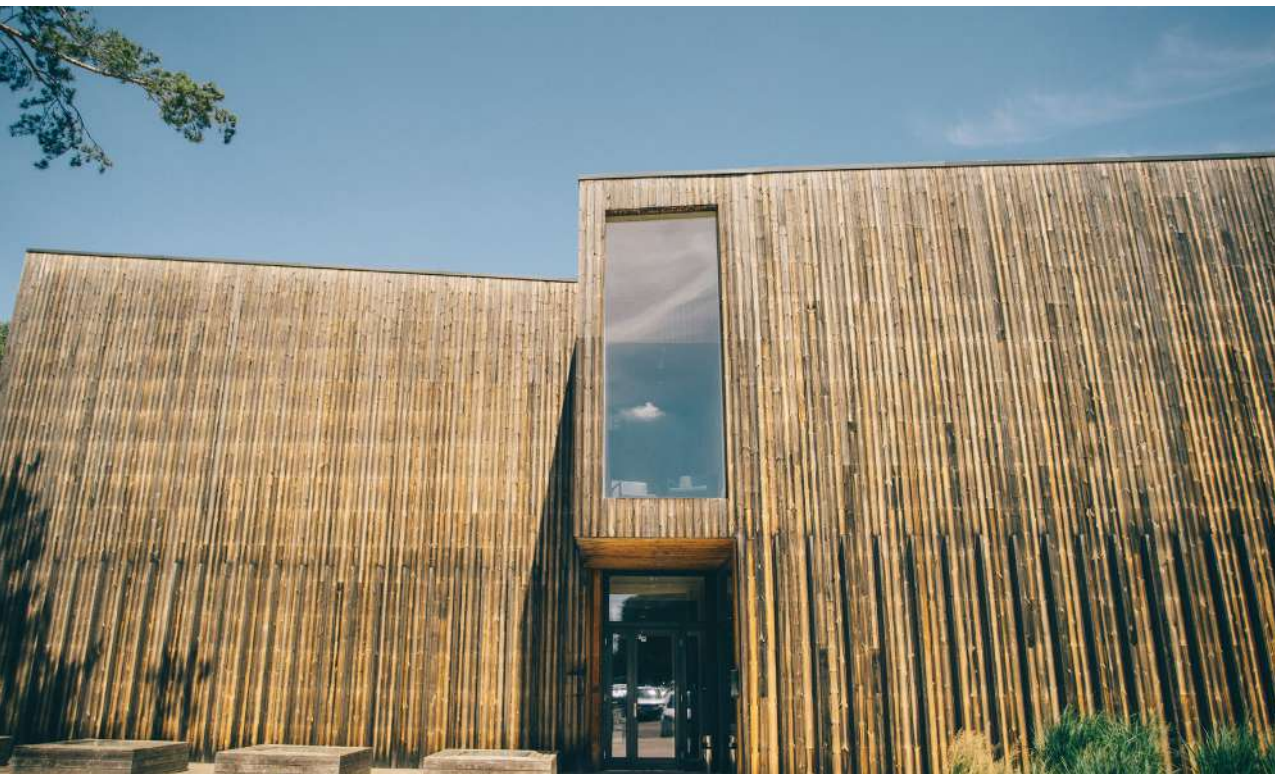
Yra ir keli lojalūs keltų gerbėjai – garbaus amžiaus kompanija. Jie vasaros savaitgalio popietes pamėgo leisti denyje, šnekučiuodamiesi su pakeleiviais. Tiesa, įprastai daugiau nei pusė jo keleivių – dviratininkai. Anot „uperisto“ Š. Šlektavičiaus, jiems keltas padeda išvengti automobilių kelių, nes „Uperis“ sujungė skirtingose Neries pusėse nutiestus pėsčiųjų ir dviračių takus.

Nuo Antakalnio žiedo palei upę įrengtas takas baigiasi Antrajame Valakampių paplūdimyje. Čia „Uperis“ perkelia dviratininkus į kitą krantą. Ten driekiasi kitas dviračių takas Žaliųjų ežerų link – iki jų reikia minti maždaug 8 km.

Prie infrastruktūros kūrimo aplink keltą aktyviai prisidėjo ir šalia įsikūrę Verkių ir Pavilnių regioniniai parkai. Jų direktorė Jolanta Radžiūnienė vadija, kad, „Uperio“ keleivių patogumui, dar prieš pradėdant keltui nuolat kursuoti, įrengė požeminę perėją po tiltu, kuri veda prie laiptų į Verkių rūmus. Laiptai parinkti platesni, kad būtų lengviau užsivesti dviratį ar vežimėlį. Į rūmus dar galima pakilti ir neseniai sutvarkytu, palei kalno šlaitą vingiuojančiu takeliu.

„Dabar Verkių regioninis parkas miesto gyventojams tapo ypač patogiai pasiekiamas pėsčiomis ar dviračiu. Anksčiau upė šioje vietoje buvo barjeras, kurio poilsiautojai negalėjo greitai įveikti, todėl rinkdavosi laisvalaikį praleisti vienoje ar kitoje upės pusėje. Keltas tapo ypač reikalinga žaliųjų erdvių jungtimi, nes abiejose pakrantėse yra ką nuveikti“, – džiaugiasi J. Radžiūnienė.

Iki šiol gyvuojančioje vilniečių pamėgtoje vasarvietėje dabar reziduoja menininkai iš viso pasaulio.

Ramūno Janavičiaus nuotr.

„Anksčiau upė šioje vietoje buvo barjeras, kurio poilsiautojai negalėjo greitai įveikti, todėl rinkdavosi laisvalaikį praleisti vienoje ar kitoje upės pusėje. Keltas tapo ypač reikalinga žaliųjų erdvių jungtimi, nes abiejose pakrantėse yra ką nuveikti.“

Išlipus į krantą

Dešinysis Neries krantas vilniečių ir miesto svečių dėmesio sulaukia dėl Verkių regioninio parko ir ten ant Neries kranto stūksančių Verkių rūmų. Dvaro sodybą sudaro istoriniai rūmai, kelios dešimtys įvairios paskirties pastatų, taip pat alėjos, takai bei peizažinis parkas. Populiariausias objektas jame – apžvalgos aikštelė, esanti pietiniame parko pakraštyje. Iš čia atsiveria panorama į Neries vingius ir Vilniaus apylinkes.

Pasižvalgius po rūmus, pasivaikščiojimą galima tęsti pasirinktu pažintiniu taku, kurių Verkių parke netrūksta. Kai kurie jų vingiuoja kalvotu Žaliųjų ežerų tarpuežeriu. Yra ir ornitologinis takas, o susipažinti su religinėmis vertybėmis galima keliaujant Kryžiaus keliu.

Kitoje upės pusėje, antrajame Valakampių paplūdimyje, kur nuo seno iš miesto centro

kursuodavo garlaiviai ir iki šiol gyvuoja kurortinė vilniečių oazė, dabar yra įsikūręs kūrybinių industrijų centras „Pakrantė“. Pastato architektūra prikausto dėmesį, jame reziduoja menininkai iš viso pasaulio. Pirmojo aukšto erdvėse vyksta įvairūs renginiai, eksponuojamos parodos.

Net ir išalkus galima rinktis vieną ar kitą pusę. Kairiajame krante, kalno į Verkių parką papėdėje, yra restoranas „Vandens malūnas“, įsikūręs XIX a. statytame kultūros paveldu pripažintame vandens malūne.

Kairiajame krante, Valakampiuose, toje pačioje „Pakrantėje“, vasarą veikia grilio patiekalų restoranas „The Owls“, garsėjantis lankytojų pamėgta terasa. Vasarą norint atsipūsti po darbų mieste čia galima ne tik užkąsti, pasimėgauti išskirtine architektūra žalojoje Vilniaus erdvėje, bet ir užsiimti įvairiomis veiklomis – nuo pasivaikščiojimo Neries pakrante iki mini futbolo terasos ir kitų lauko žaidimų. Beje, į šį krantą „Uperiu“ persikėlusiems keleiviams restoranas taiko nuolaidą.

Kaip?

Grafikas: „Uperis“ kursuoja penktadieniais, šeštadieniais ir sekmadieniais (neplaukia lyjant lietai)

**Persikėlimo kaina – 1 Eur
Vienu metu gali keltis 7 keleiviai ir keltininkas**

Kelionės trukmė – 2 min.

Mažasis Vilnius

Albertas Kazlauskas
Igno Nefo nuotr.

Kartą, gilindamasis į Vilniaus miesto istoriją, aptikau žavų išlikusių medinių namų ar jų kvartalų apibūdinimą – tai tarsi „mažasis“ Vilnius. Išties tikriausiai yra tekę girdėti užsieniečius ar pačius mus pripažįstant, kad Vilnius kaip sostinė yra malonus gyventi miestas – nei per didelis, nei per mažas. Duoklę už šios atmosferos kūrimą turime atiduoti ir „išeinančiai kartai“ – Vilniaus mediniams namams.

Už miesto sienos

XVI a. pradžioje miestą ėmus juosti gynybine siena, Vilniuje vyravo mediniai pastatai ir tik vienoje kitoje gatvėje dominavo mūrinis užstatymas. Bėgant laikui sostinė it praeikimas lydėjo kone periodiškai pasikartodavę gaisrai, šlavę ištisus kvartalus, o kartais, pasak amžininkų, pasiglemždavę ir visą miestą. Kaskart Vilniui iš naujo stojantis ant kojų ir rengiantis naują rūbą griežtėjo statybos reikalavimai, radosi vis naujų apribojimų net gyvenimo būdai – užsiimi gaisrą galinčiu sukelti verslu, būk mielas, išsikelk už miesto sienos, t. y. į priemiesčius.

Šiandien įstabiausių „medinukų“ daugiausia randame būtent istoriniuose priemiesčiuose, seniai tapusiuose neatskiriama Vilniaus dalimi: Šnipiškėse, Antakalnyje, Markučiuose, Žvėryne, Naujininkuose, Pavilnyje ir kitur. Kaip mūriniai namai nėra vienodi, taip ir „medinukai“ nėra vien paprastos trobelės – Vilniuje rasime ir kaimiškų namų, ir kurortinių vilų, ir dvarelių, ir šventovių. Šiame straipsnyje – keli ryškesni skirtingo tipo pavyzdžiai, kuriuos kiekvienas dar galime išvysti.

Bajoriškas palikimas

Dar 1413 m. Vilniuje lankęsis flamandų riteris Guillebert'as de Lannoy (Žiliberas de Lanua) pastebėjo, kad mūsų miestas yra labai chaotiškai užstatytas. Tikriausiai tą spalvingą mozaiką kūrė išraiškingame reljefe padrikai išsimėčiusios sodybos su dideliais sklypais, daržais, ūkiniais pastatais. Bėgant laikui mieste užstatymas tankėjo, didelė dalis tokių medinių dvarelių buvo nugriauta, o kai kuriuos tiesiog apsupo nauji pastatai ir užgožė buvusią jų didybę.

Iš tokių kadaise bajoriškų sodybų yra išlikęs įdomus pavyzdys visai netoli miesto centro – tai vadinamasis Antakalnio dvarelis (Antakalnio g. 8). Dėmesį patraukia ne tik įmantriai drožinėtas prieangis ir išlikę ūkiniai pastatai, bet ir neužstatytas didelis žemės plotas – tai kadaise čia buvusio garsaus Tivolio sodo likučiai. Čia veikė ir garsi to paties pavadinimo smuklė, vaišingumu viliojusi miestiečius ir atvykėlius.

Zakopanės stiliaus namas Žvėryne, Kęstučio ir Vykinto gatvių sankirtoje.

Laikotarpių akistata

Senų medinių namų, sugrąžinančių į XX a. pr., XIX a. ar net XVIII a., gausiai išlikę Šnipiškėse. Tai vienas seniausių Vilniaus priemiesčių, ėmusių formuotis palei seną, kadaise itin svarbų traktą į Ukmergę (Vilkmėgę, Vilkomirą), kartu vedusį į turtingą prekybinį miestą Rygą. Abipus šio kelio, kurio pradžia buvo iškart už Žaliojo tilto, o vėliau ir palei Kalvarijų gatvę, ėmė dygti vis nauji pastatai. Šnipiškių „vizitine kortele“ laikyta plytų gamyba – molingas gruntas buvo kasamas Šeškinės kalne, dabartiniame Kalvarijų–Lvovo–Krokuvos gatvių rajone ir apylinkėse. Daugelis čia pagamintų plytų nusėdo senamiesčio pastatuose, o patys šnipiškėčiai dažniau rinkosi medį.

Dar ankstyvajame sovietmetyje sukurti planai, numatę naujojo miesto centro formavimą dešiniajame krante, t. y. dabartinėse Šnipiškėse, todėl daugelį metų „medinukai“ nebuvo liečiami, neužstatomi pigiausiais blokiniais namais, nes ši vieta buvo rezervuota ateičiai. Laikas bėgo, planai keitėsi, todėl mūsų dienas pasiekė kontrastingas vaizdas, kuriame akis į akį grumiasi „mažasis“ ir „didysis“ Vilnius.

Šiandien dalis Šnipiškių yra paskelbta kultūros paveldo teritorija ir net gavo mįslingą pavadinimą „Skansenas“, perimtą iš garsaus etnografinio muziejaus po atviru dangumi Švedijoje. Čia irgi yra kur „pamuziejauti“ – vaikstant Giedraičių ir gretimomis gatvėmis akį traukia išlikę dailūs „medinukų“ langų apvadai, prieangių drožyba, o visa tai lydi neskubrus gyvenimo tempas.

Čia irgi yra kur „pamuziejauti“ – vaikstant Giedraičių ir gretimomis gatvėmis akį traukia išlikę dailūs „medinukų“ langų apvadai, prieangių drožyba, o visa tai lydi neskubrus gyvenimo tempas.

Kurortas sostinės centre

Bene geriausiai dėl savo medinės architektūros žinomas Žvėrynas. Skirtingai nei Antakalnis, Šnipiškės ar Užupis, Žvėrynas nebuvo istoriniu priemiesčiu, veikiau – privati medžioklės valda iki pat XIX a. pabaigos. Taigi čia ilgus amžius būta tiesiog didelio miško su vos vienu kitu pastatu.

Artėjant XX a., Peterburgo pirkkliai pastebėjo, kad vieta itin patraukli – miestas jau tįso Žvėryno link, o šiame – didelis senas pušynas, iš trijų pusių apsuptas Neries. Netrukus prasidėjo sklypų parceliacija, kurios tikslas –

formuoti Žvėryną kaip kurortą. Kaip tik tuo metu, XIX–XX a. sandūroje, medinė architektūra išgyveno renesansą, vėl prisiminta, kad medis yra itin humaniška, universaliai statybinė medžiaga. Tuo metu ėmė kilti fantastiškos vilos Druskininkuose, Birštone, Palangoje, atitinkamai ir Žvėryne.

Išpūdingiausi mediniai pastatai šiame Vilniaus rajone statyti būtent XX a. pr. Daugelis jų pasižymi itin gausia puošyba, kurioje susimaišę šveicariškos kalnų ir rusiškos kaimiškos architektūros bruožai. Daugeliu atvejų galite būti tikri – jei „medinukas“ Žvėryne yra gausiai drožinėtas, jam daugiau nei 100 metų.

O štai tarpukariu, Vilniui perėjus Lenkijos žinion, medinių pastatų nenuostata statyti, tačiau jie tarsi ėmė sekti mūrinės architektūros madomis – modernizmu. Šiam stiliui būdingas lakoniškumas ir funkcionalumas tarsi veidrodyje ėmė atsispindėti ir tarpukarinuose Žvėryno mediniuose namuose. Jei čia pamatysite medinį namą, kuris beveik neturi dekorų elementų, galite spėti, kad jis atkeliavo iš tarpukario. Tiesa, tuo metu mėgtos kelios charakteringos detalės, pvz., prieangiai su kolonomis, itin savitu akcentu tapo saulutės formos piešinukai frontone.

Netrukus prasidėjo sklypų parceliacija, kurios tikslas – formuoti Žvėryną kaip kurortą.

Šnipiškės, S. Fino g. 6.

Ambicinga miesto-sodo idėja

Ne mažiau įdomūs mediniai namai slepiasi sename pušyne Aukštuosiuose Paneriuose. Prieš Antrąjį pasaulinį karą čia ėmė augti įspūdinga miesto-sodo tipo gyvenvietė, vadinama „Jagiellonów“ (liet. Jogailaičių). Ji turėjo tapti rojus kampeliu pavargusiems nuo miesto triukšmo ir taršos. Planų būta išties didelių – įrengti slidinėjimo trasų gretimuose kalnuose, paplūdimių zoną – prie Vokės, sanatoriją, bažnyčią... 1932 m. proskynose pradėtos formuoti gatvės, gyvenvietė ėmė pildyti dailūs mediniai namai. Dar Antrojo pasaulinio karo frontui nepasiekus Vilniaus, spaudoje buvo galima aptikti aibę žinučių, liaupsinančių Panerių grožį.

Deja, tragiški karo įvykiai ne tik nutraukė miesto-sodo plėtrą, bet ir iš esmės pakeitė vietovės veidą – sovietmečiu išplėstas geležinkelio mazgas, išdygo neįmantrių daugiabučių namų darbininkams. Nepaisant to, vaikstant šiame retai apgyvendintame rajone galima aptikti tuos žavius medinius egzempliorius, liudijančius tarpukariu čia dominavusią gerovę. Žavūs namai šmėsteli Baltosios Vokės, Juodšilių, Kadugių, Baravikų ir gretimose gatvėse.

Planų būta išties didelių – įrengti slidinėjimo trasų gretimuose kalnuose, paplūdimių zoną – prie Vokės, sanatoriją, bažnyčią... 1932 m. proskynose pradėtos formuoti gatvės, gyvenvietė ėmė pildyti dailūs mediniai namai.

Medinio Vilniaus akcentai. Grožis – detalėse.

Medinės šventovės

Medinės architektūros pavyzdžių Vilniuje yra ne tik gyvenamųjų, tačiau ir maldos namų gretose. Mieste išlikusios dvi medinės bažnyčios: 1908 m. pašventinta stačiatikių Šv. Petro ir Povilo cerkvė Naujojoje Vilnioje, o 1935 m. katalikų bažnyčia Pavilnyje. Įdomu, kad Naujosios Vilnios cerkvė statyta tik kaip laikina viliantis, jog netrukus pavyks pastatyti naują mūrinę (Pirmasis pasaulinis karas

planus pakoregavo), o dėl Pavilnio bažnyčios statybinės medžiagos – medis ar mūras – aštrios diskusijos tebevirė net ir išmūrijus jos pamatus. Blieka pasidžiaugti, kad tai, kas tuo metu kėlė rimtų diskusijų, šiandien džiugina savo unikalumu miesto kontekste.

Ar tai jau visas „mažasis“ Vilnius? Toli gražu. Raginu pažinti medinės architektūros lobyną paprastu būdu – dažniau pasivaikščioti anksčiau nematytose miesto erdvėse. Tyrinėkite

miesto žemėlapi ir ieškokite jame kreivų gatvelių, kuriose stovi mažų namų. Tikėtina, kad ten rasite tai, kas maloniai nustebins. Galbūt netrukus medinę architektūrą galėsime pažinti ir muziejaus formatu – Vilniaus miesto savivaldybė drauge su Vilniaus memorialinių muziejų direkcija pradėjo įstabaus medinio namo Polocko g. 52, Užupyje, tvarkybą. Galutinis tikslas – medinės architektūros paveldo muziejaus įkūrimas.

Pilnai rekonstruotas namas Žvėryne, D. Poškos g. 61.

Du pasivažinėjimai

Vilma Samulionytė
Lietuvos fotomenininkų sąjungos parodų kuratorė

Peržiūrėjusi Andrejaus Vasilenko (g. 1985) leidinį „Tai yra Vilnius“, nuėjau į Lietuvos fotomenininkų sąjungos biblioteką ir perverčiau Algimanto Kunčiaus, Antano Sutkaus ir Romualdo Rakausko, Kęstučio Stoškaus, Arūno Baltėno, Mečislovo Sakalausko albumus apie Vilnių. Jie miestą vaizduoja šiek tiek skirtingais rakursais, bet stengiasi atskleisti jo didybę, praeities atminimą, šviesos grožį, vietomis matomas ir dokumentinis miesto vaizdas su praeiviais.

Žiūrėdama į Vasilenko fotografijas, negaliu prieštarauti leidinio sudarytojai Gerdai Paliušytei: „Jautiesi lyg pasivažinėjęs automobiliu mieste be konkretaus tikslo. Vilnius jo fotografijose yra tiek pat asmenišką, kiek ir universalus. Iš to išplaukianti romantika, humoras ar melancholija priklauso ne tik nuo ilgalaikių socialinių ir kultūrinių pokyčių, bet ir nuo kasdienio individualaus miesto patyrimo ir sezonų kaitos.“

Gintautas Trimakas. Miestas kitaip. Vilnius, 2006

Neakivaizdinis Vilnius

Vasara, 2019

Tarp visų anksčiau minėtų Vilniaus fotografų nepaminėjau vieno – Gintauto Trimako (g. 1958). Leidykla „Kitos knygos“ buvo pradėjusi leisti seriją „Kita fotografija“ ir 2009 m. dienos šviesą išvydo šio autoriaus knyga „Miestas kitaip“. Jo fotografijose Vilnių, kaip ir dar kelis miestus, matome iš visiškai netikėto kampo – nuo dviračio bagažinės. Trimakas naudoja *pinhole* kamerą, pritvirtintą prie dviračio. Kad ir kur jį pastatytų, atidaro kameros angą ir leidžia fotografinei medžiagai eksponuotis visą laiką, kiek ten stovi dviratis. Taip nejučia žiūrėdamas šią Trimako sustojimo taškų dokumentaciją pradėsi nagrinėti detales, spėti sezoną, vietas, kur jis buvo sustojęs. Reikėtų prisiminti ir seniai vykusią parodą Vilniaus fotografijos galerijoje (Stiklių g. 4), kur fotografijos kaboję ne vertikaliai palei sienas, o buvo iškabintos horizontaliai erdvėje.

Gintautas kartu su Andrejumi bastosi po miestą skirtingais laikais ir tikriausiai dėl skirtingų priežasčių. Susidūrę ir prasilenkę, gal ir yra nesąmoningai fotografavę kartu vos ne tose pačiose vietose. Tik Trimako mieste sekame jo sustojimų vietomis ir spėliojame, kur jis buvo ir kokie vaizdų pėdsakai sluoksniuojasi vienas ant kito, o Andrejaus Vilniuje einame kartu su juo ir vis stebimės, kad žinomos gatvės ir vietos turi dar ir nematytų užkampių.

Lai vasara tokia ir būna – šiek tiek netikėta.

Andrejus Vasilenko. Olimpiečių gatvė, 2014

Diriguoti muzikos erdvėms ir formatams

Rasa Murauskaitė
Agnės Katmandu nuotr.

Vasarą ji priverčia nuskambėti Vilniaus botanikos sodus, Neries pakrantes, netgi skraidina muziką padangėmis. Kristupo festivalio meno vadovės Jurgitos Murauskienės vizijos netelpa į įprastas erdves. Kur ir kaip kyla tokie sumanymai? Anot 25-erių metų sukaktį švenčiančio festivalio sielos, kartais užtenka pasivaikščioti Vilnelės pakrante.

Jurgita, ar visa galva nerti į muziką buvo pirmasis pasirinkimas, sprendžiant, ką gyvenime norite veikti?

Tai buvo absoliučiai mano pasirinkimas. Ne tėvai mane, o aš juos nutempiau į muzikos mokyklą, ir netgi apgaulės būdu. Paskiau seneliui, kad mama išleido į muzikos mokyklos perklausą, ir šis mane palydėjo. Perklausą įveikiau, tad mama jau sužinojo tik faktą, kad įstojau į muzikos mokyklą.

Nežinau, iš kur kilo tas didžiulis noras muzikuoti (buvau pianistė), nes mano šeimos nariai labiau susiję su tiksliaisiais mokslais. Bet gerai atsimenu dar darželyje vykusias muzikos pamokas, kurios man būdavo kažkas stebuklingo. Tai, kaip vadovės pirštai bėgioja po klaviatūrą, mane tiesiog hipnotizuodavo. Nuo pat mažų dienų joks konkursas ar koncertas be manęs neapsieidavo.

Šiame viena iš naujų Kristupo festivalio erdvių – restauruota A. Mickevičiaus biblioteka.

Kristupo festivalio direktorė esate nuo 2006 m., o 2017 m. iš maestro Donato Katkaus perėmėte ir festivalio meno vadovės pareigas. Tikiu, kad daugelis nė neįsivaizduoja, ką iš tikrųjų veikia festivalio meno vadovas. Gal papasakotumėte?

Rugpjūčio 30 d. tai galės sužinoti absoliučiai visi, nes pirmą kartą rengiame tokią akciją, kuri taip ir vadinasi – „Tapk meno vadovu“. Lietuvos kariuomenės orkestras sutiko dalyvauti šioje iniciatyvoje, pateikė apie 30 skirtingų stilių ir žanrų kūrinių sąrašą, kurį galima rasti mūsų interneto svetainėje. Kiekvienas turės galimybę atsidaryti tą sąrašą ir savo nuožiūra sudaryti koncerto programą. Žinoma, reikės nepatingėti, paklausti, kaip skamba vienas ar kitas kūrinys, nes tikrai ne visi bus žinomi. Manau, kad tai bus labai įdomus potyris, leisiantis suvokti, ką reiškia atsakingai, pagal trukmę, stilių sudėlioti koncertą ir išties būti meno vadovu.

Tačiau tai – tik dalis darbo. Yra ir ta sudėtinga, iššūkių nestokojanti pusė.

Didžiausias iššūkis – neatsilikti, nepamesti bendro pulso, tendencijų suvokimo. Lengva „užsimarinuoti“ viename žanre, stiliuje. Tačiau Kristupo festivalis vis labiau tampa *fusion* įvykiu, kurio metu trinamos muzikinių stilių ir žanrų ribos. Išvis, tikiu, kad ateina „naujosios klasikos“ mada, kai popmuzika vis labiau integruosis į klasiką, o klasika – į pop, žanrai tarpusavyje maišysis tik stipriau. Svarbu rasti įdomių atlikėjų, kokybiškai savo darbą atliekančių žmonių, nes yra ir daug nekokybės. Jaučiu didelę atsakomybę už tai, ką siūlau savo klausytojui.

„Didžiausias iššūkis – neatsilikti, nepamesti bendro pulso, tendencijų suvokimo. Lengva „užsimarinuoti“ viename žanre, stiliuje. Tačiau Kristupo festivalis vis labiau tampa *fusion* įvykiu, kurio metu trinamos muzikinių stilių ir žanrų ribos.“

Taip pat iššūkiu pavadinčiau ir žmonių inertiškumą. Dauguma vis dar kažkur eina tik dėl vardo ar savireklamos. Tačiau visada laikiausi ir laikysiuosi pozicijos, kad ne vardas lemia kokybę. Džiaugiuosi, kad lojalūs mūsų festivalio klausytojai tai jau puikiai žino.

Kristupo festivaliui labai svarbios erdvių trajektorijos – „neužsisėdite“ vienoje vietoje, ieškote netikėtų sprendimų. Kas katalizuoja tą poreikį į erdvės klausimą žvelgti ypač kūrybiškai? Kokią pridėtinę vertę muzikai sukuria būtent vieta, kurioje muzika skamba?

Ji lemia nuotaiką. Muzika, koncertai – tai emocijų, ne racionalaus proto laukas. Sukūrus atitinkamą nuotaiką, pasitelkus muziką, šviesas ir erdvę, pasistengus pajungti kuo daugiau pojūčių – jų turime penkis, bet ne visus visuomet galima sužadinti – renginys

Nuo vaikystės grojusi pianinu, šiandien Jurgita drąsiai ieško jungčių tarp skirtingų stilių ir žanrų muzikos.

tampa sėkmingesnis tiek publikos, tiek ir pačių atlikėjų atžvilgiu. Tiesa, tai – ir iššūkis, kuris gali pasiteisinti arba ne. Tačiau, pavyzdžiui, atvedus atlikėjus į Šv. Kotrynos bažnyčią nė karto neteko girdėti, kad jiems kažkas netiktų ir nepatiktų. Pirmoji daugelio atvykusių reakcija būna „oho“, o po to jau „atsiriša“ menininkų vaizduotė. Taip smarkiai, kad atvykę jie neretai netgi pakeičia savo programas.

Kokias įdomiausias erdves festivalio koncertams jau esate išbandę?

Pati įdomiausia turbūt buvo oro balionas (*juokiasi*). Taip pat – Velnio duobė, į kurią „įlindome“ kartu su Šv. Kristoforo kameriniu orkestru. Joje beveik nieko negalėjome daryti technine prasme – nei pastatyti scenos, nei kokių stogelių, normalaus įgarsinimo.

Jo, aišku, šiek tiek buvo, tačiau teko dirbti su specialiais generatoriais. Buvo įspūdinga stebėti Velnio duobėje orkestrą, atliekantį Jono Tamulionio „Toccata diabolica“. Aišku, pasielgėme labai drąsiai – laimė, kad buvo graži diena, nes atlikėjų neturėjome kuo uždengti nuo lietaus. Nesitikėjome, kad tiek žmonių suvažiuos – laukėme 50 ar 100, tačiau mašinų srautas buvo toks didžiulis, kad kartu su projektų vadovu bėgome tą srautą reguliuoti. Žmonių susirinko apie 500. Tai buvo kažkas tokio!

Dar viena įdomi erdvė – Linkmenų fabrikas, tačiau su juo susijusi ne sėkmės, o nesėkmės istorija. Tai urbanistinė, įdomi erdvė su puikia aura, tačiau konstrukcijos ir plikos sienos nėra geriausias sprendimas skambesio klausimu.

„Kristupo festivalio naujovė – ekskursijos po koncertų erdves su gidu – sulaukė nepaprasto pasisekimo. Šiemet šie pasivaikščiojimai bus papildyti koncertu ir skiriami primirštai XIX a. Vilniaus kultūrinio gyvenimo sielai – Stanislovui Moniuškai.“

Viena trajektorija – erdvių paieškos, kita – formatų improvizacijos. Piknikai, ekskursijos – Kristupo festivaliui tai nesvetima. Bandote taikytis prie mūsų dienų dinamikos ir vis išrankesnės publikos?

Mano pagrindinis įkvėpimas yra būtent kintanti visuomenė. Žmogui nebeįdomu būti tik pasyviu stebėtoju. Bene labiausiai mane sukrėtė susitikimas su paauglių grupe. Vieno renginio kontekste vyko kūrybinės dirbtuvės. Didžiųjų renginių organizatoriai dirbo su paauglių grupe – 15–16 metų jaunuoliais. Bendraudami *online* turėjome sumodeliuoti tokį renginį, kuris jiems būtų įdomus, kuriame jie norėtų apsilankyti. Galiu pasakyti, kad braukėme devynis prakaitus. Tai buvo toks didžiulis iššūkis! Supratau, kad nėra vienintelio veikiančio modelio, ir tikrai

negalima sakyti, kad visas jaunimas sėdi prie kompių, visi tik įnikę į savo išmaniuosius. Taip, technologijos atima vis daugiau laiko ir, aišku, jos užkariaus vis daugiau mūsų gyvenimo erdvės. Tačiau, kad jūs matytumėte, kokie tie žmonės smalsūs! Apie viską jie turi savo nuomonę. Jiems neįdomu tiesiog ateiti paklausti ir pažiūrėti. Jeigu jaunas žmogus ateina paklausti koncerto, jis nori ir pasikalbėti su atlikėju, paklausti, kodėl jis pasirinko tokį kelią, ir panašiai. Jaunuoliai nori gauti pridėtinę vertę, į ką privalome atsižvelgti.

Nė neabejoju, kad ir šių metų festivaliui esate parengę tiek naujų erdvių, tiek formatų. Kokie jie?

Mūsų nauja erdvė tiesiogiai susijusi ir su nauju formatu, t. y. ekskursijomis-koncertais.

Praėjusių metų Kristupo festivalio naujovė – ekskursijos po koncertų erdves su gidu – sulaukė nepaprasto pasisekimo. Šiemet šie pasivaikščiojimai bus papildyti koncertu ir skiriami primirštai XIX a. Vilniaus kultūrinio gyvenimo sielai – Stanislovui Moniuškai. Vaikščiodami po miestą, dalyviai sužinos daugybę intriguojančių kompozitoriaus gyvenimo detalių: kas buvo pirmasis jo bestseleris, kur jis sutiko savo pirmąją ir vienintelę meilę, kodėl kelis metrus iki savo mėgstamos kavinės važiuodavo karieta... Pasivaikščiojimą užbaigsime koncertu restauruotoje A. Mickevičiaus bibliotekos koncertų salėje. Ši erdvė labai tinkama salo-ninio muzikavimo, kuris buvo itin populiarus XIX a., įspūdžiui sukurti. Toje pačioje salėje pristatysime ir ciklą „Lengvas pirmadienis“, skirtą jaunų, pasaulį savo gabumais stebinančių muzikų pasirodymams.

Dar vienas visiškai naujas formatas – „Muzikiniai pusryčiai“. Tingūs sekmadienio rytai, mėgaujantis nuotaikinga muzika ir „Miesto laboratorijos“ šefo paruoštais pusryčiais. Tai – puikus planas visai šeimai, nes ir vietos, ir užsiėmimų bus visiems – nuo vaikelių iki senelių. Būtina paminėti ir premjerą „Sniego karalienė“, vykiančią Nacionalinėje dailės galerijoje. Ši Hanso Christiano Anderseno pasaka į sceną žengs sujungus meninį pasakojimą ir muziką.

„Nežinau, kodėl, bet Bernardinų parke, būtent toje dalyje, kur yra takelis prie Vilnelės, sugeneruoju daug naujų idėjų. Ta vieta kažką turi.“

Kristupo festivalis šiemet švenčia savo 25-ąjį, jubiliejinį gimtadienį. Esate dinamiški, nuolatos keičiatės, tačiau galbūt yra savotiškas „festivalio paveldas“, tradicijos, kurių tvirtai laikotės?

Yra labai mielų dalykų, išlikusių nuo pirmųjų festivalių. Tai ir erdvių paieškos, programos formavimo principai. Taip pat ir ciklas „Sakralinės muzikos valandos“, kuris žmonėms labai patinka, jo laukia. Kartais su jo vadove Renata Marcinkute-Lesieur pajuokaujame, kad turbūt reikės šiems koncertams statyti antrą bažnyčią, nes į koncertus netelpa žmonės. Tačiau gražiausia yra tai, kad niekas nepyksta, kai tenka pastovėti ar pasėdėti ant žemės (būna, kas ir atsigula). „Sakralinės mu-

zikos valandų“ metu skamba rimta muzika, atliekama iškiliausių atlikėjų iš viso pasaulio geriausiais Baltijos šalyse ir vienais geriausių Europoje universaliais vargonais, kuriuos bent kartą gyvenime, mano nuomone, turėtų išgirsti kiekvienas.

Jums, žmogui iš muzikos lauko, gyvenančiam, kuriančiam ir dirbančiam Vilniuje, kokia sostinės vieta atrodo pati muzikaliausia?

O, geras! Galiu pasakyti, kur dažniausiai man kyla idėjos. Nežinau, kodėl, bet Bernardinų parke, būtent toje dalyje, kur yra takelis prie Vilnelės, sugeneruoju daug naujų idėjų. Ta vieta kažką turi.

O galėtumėte įvardyti muzikos kūrinių, kuris jums Vilnių atspindi taikliausiai?

Kyla mintis apie simfoninį, mažorinį akordą. Arba Johanno Sebastiano Bacho Preludą C-dur. Apskritai, tai turėtų būti labai šviesi, judėjimo ir šiek tiek neapčiuopiamos didybės pripildyta muzika.

Plačiau apie Kristupo festivalį

**Birželio 27–rugsėjo 28 d.
kristupofestivalis.lt**

Vieną porciją vasaros, prašyčiau

Auksė Podolskytė
Agnės Katmandu nuotr.

Ne arbūzas, ne šaltibarščiai ir netgi ne šalta kava yra tas patiekalas, kurį galima vadinti geriausiu vasaros nuotykiu, tingių pasivaikščiojimų ar pietų pertraukėlių palydovu. Šis titulas priklauso ledams. Jų skonis kiekvienam pažįstamas nuo vaikystės, tad šį tekstą norisi pradėti nuo praeities, kurią prisiminti paprasčiau ne istorikų ar kokių nors ekspertų. „Kokius ledus ar ledaines prisimenate iš vaikystės?“ – paprastai paklausiau įvairaus amžiaus pažįstamų.

„Prieš keturiasdešimt metų geriausi ledai būdavo gastronome – toje vietoje Gedimino prospekte dabar veikia parduotuvė. Neatsimenu, kad dar kur kitur būtų „Eskimo“ ant pagaliuko mėlyname su baltu popierėlyje ir pingvinais, tikru šokoladu ir riešutais. Tais laikais jie buvo labai brangūs – 28 kp, tad tėvai nupirkdavo tik tada, kai eidavome mieste pasivaikščioti. Mano ir kiemo draugų Žvėryne ledai buvo šokoladiniai, kainuodavę po 15 kp, o bernai dažniausiai pinigų neturėdavo, tad pirkdavo po 9 kp vaisinius. Ledai po 19 kp – plombyras – atrodydavo labai riebiūs ir vis varvėdavo, tad populiarius nebuvo. Ledai po 13 kp tarp dviejų suvožtų vaflių vadindavosi „Slivočnoe“ – manydavome, kad su slyvomis. Pirkdavau ir vis nusivildavau. Tokius ledus valgyti būdavo menas – jie kiaurai bėgdavo per visus šonus, sumirkdavo popierėlis, sulipdavo pirštai, bet vis tiek ledai...“ – prisimena vilnietė Audronė.

„Fionos“ pasididžiavimas – juodojo šokolado ledai.

Vilniaus ledainių mano kalbintų žmonių atsiminimuose tik kelios. Vieni mena priešais kultinę kavinę „Vaiva“ veikusią „Ledainę“ Pilies gatvėje (dab. „Pilies kepyklėlė“, Pilies g. 19): „Atsimenu sidabrinčius padėkliukus ant kojelių ir užtarkuotą šokoladą.“ Panašiai patiekdavo ir 1957 m. atidarytoje „Rotondoje“, Gedimino kalno papėdės ledainėje, kur šokoladu apibarstytas skanėtas atkeliaudavo metaliniame indelyje ant plastikinės rožinės arba gelsvos kojelių.

Dar jais prekiaudavo gatvėse: „Mieste stovėdavo ledų vežimėliai ir storos tetulės baltais chalatais, pardavinėjančios ledus. Kai atidarydavo dangtį, iš jo virsdavo garai. Sakydavome, kad tai sausas ledas. Ir būdavo žiauriai įdomu.“

„Skaniausias buvo nupjauto kūgio formos plombyras ant pagaliuko, aplietas šokoladine glazūra su riešutais. Tokie kainavo net 28 kp. Mažiau prabangūs ledų variantai – tarp dviejų vafliukų (13 kp), vaflinėje stiklinėje. Pastarųjų kainos buvo skirtingos, priklausomai nuo ledų, – nuo 9 iki 19 kp. Dažniausiai tai buvo pieniški, grietininiai, šokoladiniai arba plombyras. Kartais su razinomis. Vaisinių kaip tokių arba nebuvo, arba taip retai, kad nepamenu. Vieni iš labiausiai nustebinusių – ledai ant pagaliuko. Be glazūros ir vertikalčiai perskirti pusiau. Viena pusė buvo balta, kita – kakavinė. Kainavo 12 kp. O po to atsirado vaisiniai ledai – pirmiausia vaflinėje stiklinėje“, – apie 1970–1980 m. laikotarpį pasakoja kulinarinio žurnalo „Verdu ir kepu“ vyr. redaktorė Elžbieta Monkevič.

Kulinarė prideda, kad apie 1980–1986 m. kavinėje „Gabija“ (dab. galerija „Kunstkamera“, Ligoninės g. 4), kuri lankytojus traukė ypatinga, ant karšto smėlio verdama kava, buvo

ir ledų. Jų suvalgyti su šokoladu, sirupu arba be nieko buvo galima čia pat, vietoje. Tačiau buvo galima nusipirkti į savo tarą – stiklainį. Kitas taškas – Vokiečių g. daržovių parduotuvė. Viena jos skyrelyje stovėjo du trikūniai įrenginiai, iš kurių pilstė įvairias sultis, o iš vynuogių arba obuolių skonio plakdavo ledų kokteilius. Buvo galima užsisakyti ir tiesiog ledų, juos be jokių papildomų priedų patiekdavo metaliniame indelyje. Sulapnoti buvo galima prisėdus prie aukšto staliuko.

„Jei gerai pamenu, apie 2000-uosius ledainė buvo netoli Seimo. Turėjo įvairių skonių kaušeliais, buvo siaubingai netikroviškos spalvos. Žydrieji – nė nepamenu skonio, turbūt koks „Blue curacao“, bet penkerių darželinukei paliko įspūdį. Dar Goštauto g. gal prieš 20 metų buvo labai madinga vieta „Ritos slėptuvė“ (Goštauto g. 8), kur darydavo ledus su „Sprite“, – artimesnį šiandienai laikotarpį prisimena Vilniuje augusi Paulė.

Naminiai, *kraftiniai* ar rankų darbo?

Kai pradėjau domėtis, kur šiais laikais Vilniuje galima paragauti kokybiškų, įdomesnio skonio ir formų ledų, supratau, kad juos gaminančių yra daugiau nei pirštų ant abiejų rankų. Pamėginsiu pristatyti dalį gamintojų ir jų kūrybos vaisių.

Pirmas klausimas, su kuriuo susidūriau, buvo: kaip tiksliai apibūdinti tokius ledus? Vadinti naminiiais? *Kraftiniais*? *Artizaniniais*? O gal rankų darbo? Klaipėdoje ledus gaminantys „Ledų architektai“ smulkių gamintojų produkcijos nelinkę vadinti namine, nes tokie ledai nebūtinai yra kokybiškesni, be to, apibūdinimas klaidina – juk bet kuriuo atveju ledai gaminami ne namie.

„Į ledų gamybą žiūrime profesionaliai, analizuojame, kokie cheminiai procesai vyksta, kas reaguoja, kas ne, ką duoda šaltis, o ką – karštis. Todėl nevadiname jų nei naminiais, nei *kraftiniais*, nors šis terminas artimesnis. Gaminame nedidelius kiekius, skoniai išdailinti, įdėta daug rankų darbo – žmogus fiziškai valdo visą procesą. Savo kūrybos ledus vadiname autoriniais“, – paaiškina vienas „architektų“ Vytautas Alšauskas.

Kartu su drauge Lina Jaruševičiūte Vytautas ledais susidomėjo maždaug prieš 14 metų, tuo metu, kai dar studijavo architektūrą. Ledų gamybos abu mokėsi savarankiškai, vėliau šis hobis peraugo į kitą lygį.

Ledų gamybą duetas priima kaip visišką kūrybą: „Tikslingai neatstovaujame nė vienam tipažui. *Gelato*, *soft ice cream*, *hard ice cream*, uogų, vaisiniai, be pieno produktų, yra dar keletas – tai yra tarsi interjero stiliai, turintys tam tikras taisykles. Tarkime, Italijoje *gelato* gamyba yra reglamentuota. Ten atvažiavęs su savo ledais, kai kurių galbūt nė negalėčiau vadinti *gelato*, nes jie išeitų už įstatyminės bazės ribų. Kiekviename skonyje ieškome to, kas, mūsų manymu, yra įdomiausia: didesnės raiškos, įdomios spalvos ar kito išskirtinumo.“

„Ledų architektų“ kolekcijoje – 38 rūšys arba skoniai. Vilniuje jų paletė kiek siauresnė, tad norintys išragauti visą asortimentą, ko gero, turės važiuoti į Klaipėdą, „Kavos architektų“ kavinę (kava – antroji poros aistra). Paklaustas, ar mato skirtumų tarp Lietuvos miestų pagal parduodamas ledų rūšis, atsakė, kad vilniečiai mieliau renkasi uogų ir vaisinius: „Labai mėgsta tai, kas yra be pieno. Tai įvairios uogos (mėlynės, braškės) ir vaisiai (mangai, bananai). Visi šie yra gana ryškaus

skonio. Gal tai mados dalykas. Nežinau, su kuo tai susiję. Iš pieniškų – pistacijų ledai yra klasika. Visa kita – kaip kada. Klaipėdoje, Kaune, sakyčiau, šiek tiek kitaip“, – pasidalija įžvalgomis.

Kur?

**Kavinėse „Taste Map“
M. K. Čiurlionio g. 8,
Gynėjų g. 14,
Antakalnio g. 17**

Keturių skonių japoniškus „mochi“ ledus ryžių paplotelyje siūlo restoranas „Bizarre“ (Pylimo g. 38).

Pienas, vaisiai, cukrus – pagrindiniai indišų ledų *kulfi* ingredientai.

Apelsino soste

Šalia Katedros esantis „Sue’s Indian Raja“ restoranas šioje vietoje veikia jau 13 metų. Ne ką trumpiau čia gaminami indiški *kulfi* ledai, dėl kurių į Indijos garbės konsulo Lietuvoje restoraną kai kurie ateina specialiai.

Apie *kulfi* gamybos receptą man sutiko papasakoti vienas iš dviejų naujų restoranų šefų, atvykusių į Lietuvą iš Šiaurės Indijos, Delio. Pasikvietęs net į virtuvę detalai paaiškino, kaip šiuos ledus ruošia restorane ir kaip jų gamybą galima pagreitinti, pavyzdžiui, ruošiant namie. Mažiau laiko trunkančiu būdu ledus darydavo ir jo šeima. Esminis skirtumas nuo vakarietiško – indiškuose

niekada nebus kiaušinių, be to, jie nėra maišomi: „Indiški ir vakarietiški ledai gaminami visiškai skirtingai. Ledus verdame iš pieno, o Vakaruose ledų masė išsukama, todėl jie yra kremiškesni. Indiški yra truputį kietesni.“

Kulfi įprastai ruošiami su tokiais vaisiais kaip mangai, kiviai, ananasai, bananai, apelsinai ir kiti, pieną su cukrumi verdant tol, kol skystis sutirštėja, tuomet sudedami pjaustyti vaisiai ir visa tai įdedama į šaldiklį. Po 2–4 valandų galima ištraukti. Ledų forma gali būti įvairi, jai išgauti galima naudoti įvairias formas arba pjaustyti gabalėliais ir, pavyzdžiui, patiekti su džiovintais vaisiais bei riešutais.

Restorane siūlomi dviejų skonių ledai – apelsinų ir mangų. Pirmieji įkurdinti apelsinų žievelės kevalė, ledų masė ryški, tarsi pats apelsinas. Ant viršaus – šiek tiek anakardžių.

Neseniai atsirado dar vienas skonis – mangų, kurį pajvairina maltas žaliasis kardamonas. Šie patiekiami jau kitaip, stiklinėje ledainėje. „Mangų *kulfi* ledus į meniu įtraukėme maždaug prieš pusmetį, nes svečiai jų dažnai teiraudavosi. Greitai ir šie tapo labai populiariūs“, – pasakoja restorano administratorė Jūratė Sindaravičienė.

Kur?

Odminių g. 3

Su mažiau cukraus

Su Šreku nieko bendro neturinti kavinė „Fiona“ prieš septynerius metus Pilies gatvėje buvo atidaryta kaip cukrainė. Bėgant laikui, šalia tortų atsirado šokoladinių saldinių, įvairių desertų ir ledų, kurių gamybos pagrindas – *gelato*. Aplink esančios vietos taip pat parduoda ledus, ši turistų pamėgtos gatvės atkarpa itin konkurencinga. Apie „Natural Ice Cream“ informuoja užrašas prie įėjimo.

„Mūsų variantas yra *gelato* minus cukrus, t. y. mažesnis jo kiekis. Nuolat bandome ledų kokybę mažindami jo kiekį. Tikruose itališkuose *gelato* – 25 proc. cukraus, mūsų pagamintuose yra apie 15 proc.“ – kalba šefas ir įkūrėjas Romanas Ivaško.

Populiariausi „Fionoje“ – pistacijų skonio ledai, iš vaisinių vaikams labiausiai patinka braškiniai. Populiarūs ir mangų, kuriems pagaminti naudojamos prancūziškos šaldytų vaisių tyrės.

Juodojo šokolado skonio ledus Romanas pristato kaip išskirtinius, todėl jų, kaip ir pistacijų, ruošia triskart daugiau nei likusių rūšių: „Buvo daug atvejų, kai manęs Ispanijoje ir Italijoje technologai klausė, kaip gaminu šiuos ledus. Įprastai juodojo šokolado skonį italai daro vandens pagrindu. Mes vandenį pakeitėme pienu. Taip pat naudojame aukštos kokybės Belgijos gamintojo kakavą. Brangesnę, ne masinio naudojimo. Tamsi, sodri ir sausa, *brut* rūšies.“

Pernai „Fionos“ ledų asortimentas tapo dinamiškesnis, vis atsiranda naujų skonių. Šefas dažniausiai eksperimentuoja su gaiviais ledų skoniais. Pernai metų atradimas, dalijasi Romanas, buvo šviesaus nealkoholinio alaus su citrinomis skonis, taip pat įstrigo pagaminti iš kriaušių ir salierų. Šios gegužės įdomybė – ledai su proseku ir raudonaisiais Sicilijos apelsinais. Visos idėjos kyla ragaujant. Tai nebūtinai turi būti ledai, pavyzdžiui, bazilikų ir mandarinų ledų skonis buvo sukurtas paragavus kokteilio iš šių ingredientų.

Patarimas: Pilies g. desertinėje ledų pasirinkimas platesnis (iki 14 rūšių) nei kituose taškuose.

Kur?

Pilies g. 7, A. Smetonos g. 5 („Downtown Food Hall“), vežimėliai Katedros aikštėje ir prie pagrindinio įėjimo į Bernardinų parką (tik vasarą).

Ledai bandelėje

Taip, perskaitėte teisingai. Šį Pietų Italijoje paplitusį skanėstą Vilniuje antrą sezoną siūlo vienintelė vieta – restoranas „Bonocosi“ (tarti „bonokozi“, kirtis ant „i“ – aut. past.), kuris turbūt geriausiai žinomas dėl ilgų, metrais matuojamų picų (it. *pizza al metro*). Nesu-

klyskite, šios picos nuo apskritų skiriasi ne tik forma, bet ir gamybos technologija. Bet grįžkime prie ledų. Kai su restoranu susisiekiau dėl ypatingojo sumuštinio, sužinojau, kad ledų kol kas nėra, nes bandelės dar kelyje. Jas specialiai atsiveža iš Italijos. Kita sudedamoji dalis – ledai – taip pat atvyksta iš savininko Gianlucos Armone tėvynės.

Bandelės *brioche col tuppo* pavadinimas kildinamas nuo tradicinės siciličių moterų šukuosenos – kuodo (it. *tuppo*).

Vis dėlto ne nuo ledų, o nuo *brioche* reikėtų pradėti pasakoti. Ne bet kokios, o *brioche col tuppo*. Pavadinimas, sako Gianluca, kildinamas nuo tradicinės Sicilijos moterų šukuosenos – kuodo (it. *tuppo*). Ir nors dėl šio fakto ginčų nekyla, dėl kilmės vietos siciliečiai nesutaria. Katanijos gyventojai tvirtina, kad neįprastos formos bandelė buvo sukurta netoli Taorminos miestelio. Tačiau didžioji dalis su tuo nesutinka ir sako, kad tai įvyko būtent Palerme. Kad ir kaip būtų, bandelė su pūpsančia viršutine dalimi tikrai yra iš Sicilijos. Ten tradiciškai ji derinama su granita. Kalabrijoje, regione, iš kurio kilęs restorano savininkas, *brioche col tuppo* patiekama su ledais arba merkiama į latę.

„Katanijoje, priešingai nei vietovėse aplink Palermą, *brioche* bus gelsva. Šį atspalvį jai suteikia šafranas. Pats receptas gana paprastas – Pietų Italijoje sakoma, kad tikroji jos paslaptis slypi formoje ir kepime. Ją atskleisti gali arba sicilietė močiutė, arba reikia pasiruošti sudeginti bent 1 000 vienetų iki tol, kol pavyks iškepti tinkamai“, – juokauja šefas.

Kaip tokį desertą skanauti? Gianluca siūlo pradėti šaukšteliu – pirmiausia ledus nuvalgyti aplink, vėliau, kiek suspaudus, *brioche* valgyti kaip sumuštinį. Pabaigoje nuplėšti *tuppo* ir juo sudoroti likusius ledus.

Taip, kaip namie

„Ragaudavome ir aikčiodavome“, – apie Julijos namuose gamintus ledus sako Ramunė. Šis moteriškas tandemas pernai sausį Vokietijos gatvėje atidarė itališkos kavos namus „Italala Caffè“. Nors startas įvyko žiemą, Julijos pagamintų ledų kavinėje buvo nuo pat pirmos darbo dienos. Skonių paletėje – vaniliniai, pistacijų, braškių, mangų ir vaikų mėgstami „Oreo“ sausainių. Pieno pagrindu paruošti ledai taip pat keliauja į kokteilius ir kavą. Šis derinys yra klasika. Ledai, skęstantys kavoje, itališkai vadinami *affogato*.

„Virtuvėje mėgstu eksperimentuoti ir kažkada prieš darbą kavinėje šovė mintis pabandyti pasigaminti ledų. Iš pradžių buvo bandymų be ledų mašinos, kurie buvo nelabai sėkmingi – per sudėtingas procesas, o ir rezultatas dažnai nuviliantis. Per vieną gimtadienį gavau ledų mašiną – mažesnę, nei dabar turime čia, tokią namudinę. Nuo jos savo bandymus ir pradėjau. Pirmiausia išbandžiau tuos receptus, kuriuos siūlė ledų mašinos gamintojai, po to receptus atradinėjau tinklaraščiuose. Įkvėpimo sėmiausi ir iš puikios Davido Lebovitzo ledų gaminimo knygos. Mano gamintus ledus girdavo kiekvienas – skanu taip, kaip niekur kitur. Tad nusprendėme pagal tuos pačius receptus ruošti ir čia, kavinėje“, – apie ledų gamybą kalbėjo Julija.

Kur?

**Gedimino pr. 31,
Ozo g. 18
(Prekybos ir pramogų
centras „Ozas“)**

Žiemą ledai didelės paklausos neturi, tačiau vasarą kavinėje verdami dažnai, turbūt kas antrą dieną. Čia pat moterys kepa kruasanus ir ruošia daugybę itališkų skanėstų – tiramisus, panakotas, paninius, kanolius su avių pieno rikota, atvežta iš Sicilijos. Vis dėlto tai – tik priedai prie kavos, ji čia svarbiausia.

„Parodoje Italijoje išsirinkome nediduką ledų aparatą. Jo pajėgumas mažas, dėl to rūšių yra labai ribotai, o ir jų galiojimo laikas trumpas. Viską darome iš šviežių produktų: grietinė, pienas, kiaušinių tryniai, natūrali vanilė, cukrus, t. y. iš to, ką kiekvienas surastų savo virtuvės spintelėje ar šaldytuve“, – pridėjo ji.

Kur?

Vokiečių g. 1

Ketveriukė iš „Italala Caffé“. Nuotraukoje trūksta tik „Oreo“ sausainių skonio.

Gydantys kosulį?

„Kartalli baklava“ – tai unikali kepyklėlė, kurioje galima rasti ne tik tikros rankų darbo turkiškos baklavos ar lukumo, bet ir tradicinių ledų *Maraş dondurma*. Juos Vilniuje gamina Seydi Vakkas Kartalli. *Maraş* – tai sutrumpintas miesto Kachramanmarašas pavadinimas. Iš jo yra kilęs Seydi tėvas. „Žiemos ten gana šaltos, todėl nuo senų laikų žiemą buvo populiariu gerti karštą *salep* gėrimą, kuris padeda nuo peršalimo, kosulio ir bronchito. Sakoma, kad *Maraş* ledai buvo sukurti atsitiktinai, kai kažkas paliko gėrimą lauke ir jis užšalo. Sunku pasakyti, ar ir ledai gydo peršalimą ir kosulį kaip tradicinis gėrimas“, – juokauja Seydi.

Tokių ledų Vilniuje pasigedęs vyras išmoko juos gaminti savomis rankomis.

Kepyklėlėje jų rasite keturių skonių – pieniškų, pistacijų, šokoladinių ir turkiškos kavos.

„Ledus gaminame iš karvių ir ožkų pieno, žinoma, naudojame mastiką ir salepą, nes būtent jie suteikia ledams išskirtinį skonį, gaivumą ir tekstūrą. Tradiciškai turkiški ledai gaminami iš ožkų pieno su grynu salepu, t. y. laukinių orchidėjų šaknų milteliais, ir mastika. Dauguma ledų gamintojų Turkijoje salepą jau seniai pakeitė mišiniu iš krakmolo ir aromatų, kuriame tikrojo salepo visai nėra, o ožkų pieną – karvių. Tačiau mes stengiamės išlaikyti receptūrą kuo autentiškesnę ir naudojame tik natūralius ingredientus. Vienintelis dalykas, kuo skiriasi mūsų *Maraş dondurma* nuo tradicinių, – kad dėl vietos stokos neturime įrenginio, kuriame maišant ir daužant ledai išstampomi ir pavirsta itin tąsiais, kaip guma.“

Turkiškus ledus gaminantis Seydi pasakojo, kad siekia išlaikyti kuo autentiškesnį skonį.

Kur?

Kalvarijų g. 88/23,
gatvės maisto turguje
„Open Kitchen“ (tik vasarą).

Stiklo kvartale

Viktorija Bružaitė-Kazlauskienė
Agnės Katmandu nuotr.

Pagrindinės Vilniaus senamiesčio arterijos – Vokiečių ir Didžioji gatvės – laiko apglėbusios nedidelį širdies formą primenantį siaurų gatvelių ir kiemų kvartalą. Daugelis neabejotinai žinotų Stiklių gatvę ir įvardytų vieną aiškia su šia vieta siejamą asociaciją – prabanga, prašmatnumas. Štai ir viskas, ką įprastai pasakytume. „Kvartalo istorija – tokia daugiasluoksnė ir nepapasakota“, – teigia dizainerė Julija Janus, įkūrusi „Stiklo kvartalo“ bendruomenę ir siekianti atskleisti vietos savitumą.

Pirmąjį kartą su Julija susitikome aptarti kultūrinių kvartalo maršrutų. Stiklių g. jos įkurtoje stilingoje bendradarbystės (angl. *co-working*) erdvėje atsiverčiame vietos žemėlapius – Julija brėžia istorinio kvartalo ribas ir dalijasi mintimis, kokie istorijos sluoksniai galėtų būti atskleisti ekskursijose. O papasakoti tikrai yra ką.

Amatų centras

Kvartalo istorija prasideda dar XVI a., kai čia įsikūrė iš įvairių šalių atvykę auksakaliai. Ir šiandien kiemeliuose galima aptikti aną laikotarpį menančių architektūros detalių. „Pavyzdžiui, Stiklių g. 16 stovi namas, ant kurio aiškiai matomi dideli skaičiai 1661. Tais metais sklypą įsigijo žydų kilmės auksakalys, dirbęs monetų kalyklose Vokiečių g. (maždaug dabartinio Šiuolaikinio meno centro pastato vietoje)“, – atskleidžia Julija. Istorikai susiklosčiusi tradicija tęsiasi – šiuo metu kvartale yra net 8 juvelyrinės galerijos, parduotuvės, dirbtuvės.

Julija Janus kuria naują įvaizdį senamiesčio kvartalui – kviečia atrasti pamirštą istorijas ir ypatingą atmosferą.

Greta auksakalių čia darbus pradėjo ir kiti turtingi amatininkai – stikliai. XIX a. dėl gausios stiklo gamybos ir prekybos kvartale buvo net trys Stiklo gatvės – Stiklo 1-oji, 2-oji ir 3-ioji. Šiandien likusi tik viena, kuriai prabangos ir patikimumo atspaudą uždėjo „Stiklių“ viešbutis ir restoranas. Apie savo vardo kilmę įstaiga primena virš įėjimo išpiešta freska, vaizduojanti stiklapūčius, kurių figūros pakeičia ir pagrindinio įėjimo durų rankenas.

XIX a. dėl gausios stiklo gamybos ir prekybos kvartale buvo net trys Stiklo gatvės – Stiklo 1-oji, 2-oji ir 3-ioji.

Pirmoji miesto spaustuvė taip pat išdygo šiame kvartale. Dar XVI a. pradžioje čia ją įkūrė Pranciškus Skorina, spausdinto rašto Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje pradininkas. Užsukus į Stiklių g. 4 kiemelį, pasitinka šią asmenybę jamžinusi skulptūra. Tiesa, skulptoriaus Vaclovo Krutinio sukurta granitinė figūra pastatyta sovietmečiu, be valdžios leidimo. Tuomet buvo nutylima, kam ji skirta, todėl ir pavadinta tiesiog „Metraštininku“.

Gatvės meno projektas „Sienos prisimena“ prikelia tarpukario žydų gyvenimo akimirkas.

Amatų kvartalas vis plėtėsi. XIX a. čia kasdien veikė ištisinis gatvių ir kiemų turgus. „Kas negalėjo prekiauti iš rūsių ir pirmų aukštų krautuvių gatvėse, darė tai kiemuose. Gatvės buvo tirštos nuo prekiautojų, amatininkų, lankytojų“, – vietovės istorija dalijasi menininkė.

Šiaurės Jeruzalė

Kitas svarbus Stiklo kvartalo istorijos rakursas – žydų getas. Tačiau ne tas, apie kurį iškart pagalvojame dėl kraupios XX a. istorijos. Pastarieji įvykiai stipriai užgožia pozityvią kvartalo, kaip judaistikos centro, praeitį.

Dar XVII a. karalius Vladislavas Vaza suteikė privilegiją šiame kvartale kurtis žydų getui, kuriame bendruomenė galėjo laisvai gyventi savo religinį ir kultūrinį gyvenimą. Čia veikė Didžioji sinagoga – viena didžiausių žydų religinių institucijų visoje Rytų Europoje, milžiniška judaistikos leidinių biblioteka, daugybė mažesnių sinagogų ir ješivų (religinių mokyklų), pagrįstai leidusių Vilnių vadinti Šiaurės Jeruzale. XVIII a. kvartale gyveno garsus žydų dvasinis lyderis, pasaulinio garso Toros ir Talmudo aiškintojas Gaonas Eliahu, apie kurį primena paminklas Žydų g.

Antrojo pasaulinio karo įvykiai bei vėliau buvęs sovietinės valdžios požiūris lėmė, kad žydų religinis-kultūrinis centras buvo sunaikintas. Tačiau, Julijos teigimu, vietovė vėl pamažu traukia litvakų palikuonis: „Šiuo metu kvartale yra nemažai verslo ir kultūros įstaigų, meno galerijų, kurių savininkai ar darbuotojai yra žydų kilmės vilniečiai, čia užsidirba studentai iš Izraelio. Apie kvartalo identitetą užsimena raudonos nuo blogio saugančios apyrankės, šešiakampės žvaigždės motyvai juvelyrų krautuvėse, košeriniai

pusryčiai vietiniame viešbutyje, aškenazių (žydai, kilę iš Rytų Europos) bulvių patiekalų ir silkės receptų atgarsiai tradicinio lietuviško maisto restoranuose, Toros interpretacijos žydų kilmės menininko darbuose.“

Priminti šviesiąją istorijos pusę padeda ir naujas kvartale vykstantis gatvės meno projektas „Sienos prisimena“. Kūrėjos pasitelkia autentiškas tarpukario Vilniaus žydų nuotraukas, jas meniškai interpretuoja ir perkelia ant sienų.

Prikeliamas ir kultūros paveldas. Pastaruoju kelerius metus vykdomi Didžiosios sinagogos komplekso archeologiniai tyrimai atskleidė, kad po žeme slepiasi nemažai išlikusių vertybių. Kasinėjimai bus tęsiami ir šią vasarą, o archeologai planuoja atverti vartus į istorinių tyrimų aikštelę ekskursijų metu.

Priminti šviesiąją istorijos pusę padeda ir naujas kvartale vykstantis gatvės meno projektas „Sienos prisimena“. Kūrėjos pasitelkia autentiškas tarpukario Vilniaus žydų nuotraukas, jas meniškai interpretuoja ir perkelia ant sienų. Taip siekiama prikelti laikotarpį, kai čia gyvenę žmonės buvo tiesiog laimingi.

Ateities vizija

„Kiekvienas namas kvartale slepia kiemėlį, įdomų architektūrinį elementą, turtingą istoriją“, – pastebi Julija. Tačiau priduria, kad iki šiol vietovei trūko savito identiteto, iniciatyvų, kurios pritrauktų daugiau žmonių susidomėjimo. Būtent šiais klausimais užsiima vietos verslininkus sujungusi „Stiklo kvartalo“ bendruomenė. „Ieškome dialogo su miestu ir su visais kvartalo akcininkais bei investuotojais tam, kad suderintume jo viziją ir siektume bendrų tikslų. Mūsų kelias – kūrybinga vietokūra, padedanti miesto dalims moderniu būdu atskleisti ir padidinti vietos savitumą.“

„Kiekvienas namas kvartale slepia kiemėlį, įdomų architektūrinį elementą, turtingą istoriją.“

Juvelyrinė miesto širdis tikrai turi kuo patraukti. Atgimstantis „Stiklo kvartalas“ vilioja ekologinio dizaino, tvaraus meno kūrėjus. Greta vietos restoranų, turinčių tvirtą gero maisto reputaciją, atsiranda naujų įdomių vietų. „Viena iš naujausių – „Augustas ir Barbora love story café“, kurios interjeras toks jaukus, jog atrodo, kad sėdi žydinčiame sode. Joje šampanas derinamas su puikios kokybės silke ir tamsia duona. Atsiradus „Augustui ir Barbora“ prie jos staliukų bent tris kartus per savaitę galima sėdėti ir klausytis Šv. Kristoforo kamerinio orkestro repeticijų – orkestro rezidencija tiesiai priešais kavinę.

„Žmonės lankosi, fotografuojasi, domisi kiemeliu, nes dėl jį supančių krautuvėlių ir ypatingos atmosferos jis dabar tikras mados ir kvėpalų rojaus sodas“

Kita neseniai įsikūrusi erdvė – „Bookcafé“, kurioje nuolat čiauška papūgėlės ir galima atsigerti šviežiai spaustų arbūzų sulčių. Puiškus vasaros sodelis bendruomenės įkurtas ir Stiklių g. 7 kiemelyje – čia auga viksvų, maumedžių ir pušų. Visa kiemo bendruomenė sunešė vazonus ir sumaišė – suderino, atrodo, nesuderinamus dalykus, įrengė suoliukus, rūpinasi augalais. Žmonės lankosi, fotografuojasi, domisi kiemeliu, nes dėl jį supančių krautuvėlių ir ypatingos atmosferos jis dabar tikras mados ir kvėpalų rojaus sodas“, – naujas kvartalo traukos vietas vardija bendruomenės įkūrėja ir kviečia būtinai užsukti į, kaip pati sako, „žinomą paslėptą Vilniaus širdį“.

Kvartalo kiemeliuose slepiasi autentiška architektūra ir meno kūriniai. „Metraštininkas“ (Stiklių g. 4) primena pimosios miesto spaustuvės istoriją.

7 Julijos Janus rekomendacijos, ką vasarą nuveikti Stiklo kvartale:

1. palandžioti po atvirus lankytojams Stiklo kvartalo kiemečius: Metraštininko (Stiklių g. 4), Medeinės (Stiklių g. 6), Lokio (Stiklių g. 8), Stiklių g. 7 ir siuvyklų (Stiklių g. 7–Gaono kampas);
2. rasti „Sienos prisimena“ grafičius;
3. suvalgyti ledų su *samane* „Stiklių“ taverneje;

4. stabtelėti „Artifex“ Vilniaus dailės akademijos galerijoje ir patirti šiuolaikinio meno prisilietimą;

5. paragauti silkės ir šampano klausantis orkestro repeticijų „Augustas ir Barbora love story café“;

6. nusileisti į vitražo manufaktūros rūsius ir apžiūrėti Lietuvos vitražinio stiklo muziejų;

7. panirti „Bookafo“ fotelyje, ragauti arbūzų sultis ir klausantis papūgėlių skleidžiamų garsų paskaityti „Dekameroną“.

„Facebook“ ir „Instagram“
StikloKvartalas

Meno galerija po atviru dangumi

Susipažinti su Lietuvos ir užsienio menininkų kūriniams galima visiškai laisvai, urbanistinė galerija nemokama ir atvira 24/7 ištisus metus. Kiekvienas darbas turi savo informacinę lentelę, tad tyrinėti galeriją galima savarakiškai. O jei norisi įsigilinti plačiau, galima užsisakyti ekskursiją su gidu.

Kur?

Vytenio g. 50,
šalia menų fabriko „Loftas“
menufabrikas.lt

„Kuriu Vilnių“ –

**tai antrus metus vykstanti
Vilniaus miesto savivaldybės programa, remianti
įvairius meno projektus
ir instaliacijas viešosiose
sostinės erdvėse**

Meno galerija po atviru dangumi

„Open Gallery“ – tai nauja gyvybė postindustrinėje miesto erdvėje. Naujamiestyje buvusios gamyklos teritorijoje pernai įsikūrusi unikali meno galerija po atviru dangumi atskleidžia kitokį sostinės veidą ir kviečia naujai pažvelgti į buvusias industrines miesto zonas. Čia pristatoma tradicinėms meno formoms alternatyvi kūryba – piešiniai ant fabrikų sienų, instaliacijos, skulptūros, performansai... Visus kūrinius jungia atgimimo, transformacijos, laisvės temos.

Sauliaus Žiūros nuotr.

Sauliaus Žiūros nuotr.

Pražydusi vandens talpykla

Pražydusi vandens talpykla

MO muziejaus pašonėje neseniai iškilo naujas menininkės Severijos Inčirauskaitės-Kriaunevičienės kūrinys „Vandens lelijos“. Archajine kryžiuo technika išsiuvinėtai industrinei vandens talpyklai vieta parinkta neatsitiktinai – naujas viešųjų erdvių meno objektas žymi istorinę Vilniaus vandenvietę ir Vingrių šaltinius, kurie ilgus amžius buvo gyvybinė sostinės arterija.

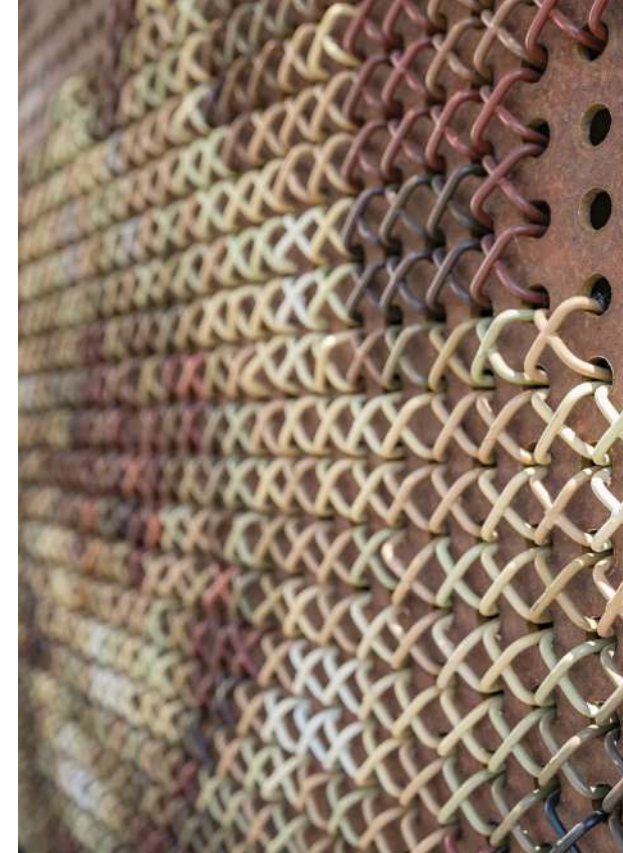
Savo kūriniu menininkė primena apie pamirštą, tačiau istoriškai itin svarbią miesto lokaciją. Natūralūs Vingrių šaltiniai nuo pat miesto kūrimosi pradžios iki XX a. Vilniaus gyventojams tiekė švarų geriamąjį vandenį. Tačiau ši istorija mažai kam žinoma – dabar šaltiniai paslėpti po žeme, o apie juos iki šiol priminė tik šalia einančios Vingrių gatvės pavadinimas.

Tačiau Severijai svarbi ne tik istorinė atmintis. Sujungdama skirtingus su vandeniu susijusius aspektus – specifinę vandens lokaciją, industrinę vandens talpyklą bei vandens augalo lelijos motyvus – kūrinio autorė kalba apie natūralios gamtos ir žmogaus veiklos įtampas taškus. Pasak menininkės, gėlas vanduo XXI a. skirtinguose pasaulio regionuose yra viena iš kertinių vertybių ir vis labiau aštrėjanti ekologijos problema.

Kur?

Pylimo ir Vingrių gatvių sankirtoje, šalia MO muziejaus

Sauliaus Žiūros nuotr.

Paskui mamutą

Slenkantis ledynas mums padovanojo mėgstamiausias miesto panoramų stebėjimo vietas, poilsiui tinkamas pakalnes ir gamtos istorijos muziejų, esantį čia pat – po mūsų kojomis. Keliavimas šiuo maršrutu – tikra treniruotė vaizduotei. Ar galite įsivaizduoti senąją upės vagą ten, kur šiuo metu rieda troleibusai, o šlaitą, ant kurio sėdite, – pilną tirpstančio ledyno vandens? Išbandę maršrutą sužinosite, kur Vilniuje rasta mamuto ilčių, kokie jūros gyvūnai prieš šimtus milijonų metų sostinėje paliko savo pėdsakus ir kaip atrodė žymiausia miesto aikštė, kai po ja buvo galima irstyti valtele.

Pristatome keletą įdomiausių ledynmečio stotelių, o visą maršrutą „Paskui mamutą“ rasite Vilniaus turizmo informacijos centruose bei Neakivaizdinisvilnius.lt

Vilniaus turizmo informacijos centrai:

Pilies g. 2
(restoranas „Grey“) kasdien
9.00–12.00,
13.00–18.00

Didžioji g. 31
(Rotušė) kasdien
9.00–13.00,
14.00–18.00

Sauliaus Žiūros nuotr.

Pasigrožėti ledyno suformuotu reljefu galima parke „Gražus“.

Gatvė, kurioje rastas Vilniaus mamutas

Smėlio gatvė, Antakalnis

Dabartinėje Smėlio gatvėje 1957 m. vyko kasinėjimai. Miestas plėtėsi – buvo statomi nauji gyvenamieji namai. Tiesiant vieno iš jų kanalizacijos vamzdžius, 3,5 metro gylyje darbininkai rado milžiniškus kaulus. Paaiškėjo, kad tai – mamuto kojos. Kiek giliau aptiktos ir dvi iltys, apatinis žandikaulis, stuburo narelis... Iš viso – net 40 sveikų kaulų. Nors tai buvo didžiausias Vilniuje rastas ledynmečio gyvūno kaulų rinkinys, mokslininkai smalsavo, kur dingę likusios kūno dalys. Jie spėjo, kad yrantį mamuto kūną apgadino ir jo kaulus nunešė upės vanduo. Vaikštinėjant Smėlio gatve galima įsivaizduoti, kad čia buvo smėlinga ir sekli Neris pakrantė. O per tuos 300 metrų, kuriuos reikia nueiti iki dabartinio upės kranto, tekėjo srauni ledkalnius plukdanti srovė.

Priešistorinis moliuskas bažnyčios grindinyje

Visų Šventųjų bažnyčios grindys, vos įėjus pro duris, Rūdninkų g. 20

Daugelyje religijų pasikartoja mitas apie pasaulinį tvaną – dievų bausmę už žmonių nuodėmes. Biblijoje šio mito herojus yra Nojus, kurio šeima vienintelė išgyveno per viską pražudžiusią stichiją. Į savo laivą Nojus įlaipino ir taip išgelbėjo daugybę gyvūnų. Tačiau ne visų rūšių. Todėl daugelį metų krikščionių dvasininkai rastas priešistorinių gyvūnų liekanas išnaudojo kaip gąsdinimo priemonę. Bažnyčioje kabantis mamuto kaulas kiekvienam atėjusiam primindavo apie Dievo rūstybės sulaukusias ir pasaulinio tvano neišgyvenusias būtybes. Didelė tikimybė, kad dėl tos pačios priežasties Visų Šventųjų bažnyčios grindinyje, po kilimėliu, galima pamatyti ortocero fosiliją. Tai galvakojis moliuskas, gyvenęs maždaug prieš 480 milijonų metų.

Mamuto iltį ir dantį saugantis muziejus

Vilniaus universiteto Geologijos ir mineralogijos muziejus, M. K. Čiurlionio g. 21
(3 aukštas, 231 kab.)

Vilniaus universitete nuo seno buvo kaupiami mokslininkų, tyrinėjusių ledynmetį Lietuvoje, darbai. Jų tyrinėtus ledynmečio nuosėdas galima apžiūrėti Geologijos ir mineralogijos muziejuje. Senojo universiteto dviasį išlaikysios ištaigingos vitrinose saugojamos fosilijų, meteoritų, ledynmečio molio ir tarpledyninių nuosėdų, įvairių uolienų bei mineralų kolekcijos. Iš visų eksponatų dydžiu išsiskiria mamuto iltis, o jai draugiją palaiko to paties ledynmečio gyvūno dantis.

Karoliniškių griova, kuriant ledynmečio ispūdį

Pažintinis takas, prasidedantis už viešbučio „Karolina“, Sausio 13-osios g. 2

Karoliniškių griova – į Nerį įtekančio upelio išgraužtas kanjonas. Stovėdami prie šios keliasdešimties metrų gylio griovos krašto galite įsivaizduoti, kad panašiai Vilnius atrodė iškart po paskutinio apledėjimo. Žolė dar nedrąsiai dengia ką tik ledo paliktus smėlingus ir akmeningus sluoksnius, ledyno tirpsmo suformuotas aštrias kalvas ir milžiniškus griovius. O kažkur netoliese girdisi klaidžiojančių mamutų riaumojimas...

Ledyno plyšyje – Šeškinės ozas

Parkas „Gražus“, Ozo ir Gelvonų g. sankryža

Įsivaizduokite, kad visą Šeškinę dengia kilometro aukščio ledas. Po juo susidaro tirpstančio vandens srautai. Tuo pat metu jie ir graužia ledyną iš apačios, ir pripildo šią ertmę sunešdami smėlio bei žvyro nuosėdas. Taip plačiuose ledyno plyšiuose susiformavo pailgi pylimai, vadinami ozais. Lietuvoje ozai dažniausiai virsdavo smėlio ir žvyro karjeriais, o Šeškinės ozas (tiksliau, 3–18 metrų jo viršūnė) išliko iki šiol. Pasigrožėti ledyno suformuotu reljefu galima parke „Gražus“.

Kultūrų studijos

Gegužės 7–rugsėjo 8 d.

Paroda „Orų dienoraščiai“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus,
Arsenalo g. 3A

Septynerius metus po pasaulį keliaujančioje parodoje pristatomi Islandijos, Grenlandijos ir Farerų salų dizainerių darbai, taip pat menininkių Sarah Cooper ir Ninos Gorfer fotografijos, kuriose atsispindi, kaip aplinka, kultūrinė tapatybė ir tradicijos veikia šių Šiaurės šalių menininkų bei dizainerių kūrybiškumą. Vietos kūrėjų darbai yra nutolę nuo tradicinio mados pasaulio ir jo sezoniškumo, pasižymi tvirtu požiūriu, pasitelkiant vietinius išteklius.

www.ldm.lt

Bibi Chemnitz, „Ena Holds the Sea“, 2014 m. Cooper & Gorfer.

Gegužės 29–rugsėjo 29 d.

Tapytojo Jehošuos Kovarskio darbų paroda „Chaosu sutramdymas“

Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus,
Tolerancijos centras, Naugarduko g. 10/2

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus didžiausią padalinį pasiekė žymaus litvako tapytojo Jehošuos Kovarskio (1907–1967 m.) sūnėno ir dukterėčios su šeimomis dovana – 28 didelio formato paveikslai, sukurti XX a. 6-ajame ir 7-ajame dešimtmėčiais. Iki šiol Lietuvoje pavienių tapytojo darbų buvo galima išvysti tik privačiose kolekcijose.

www.jmuseum.lt

Menai

Gegužė–rugsėjis

„Vasaros Terasa“

Mokytojų namų kiemelis, Vilniaus g. 39

Kiekvieną vasarą Mokytojų namų kiemelis tampa žinomiausiu ir didžiausiu Vilniaus terasa. Keturioliktajame renginių sezone – gyvos muzikos koncertai, sekmadieniais vykstantis „Blusturgis“ ir kiti nuotaiką keliantys renginiai.

„Facebook“ – [vasarosterasavilnius](#)

Birželis–rugsėjis

„LRT Opus“ terasa

Menų fabrikas „Loftas“, Švitrigailos g. 29

Visą vasarą erdvoje „Lofto“ terasoje muzika liesis laisvai – vyks žymiausių Lietuvos ir užsienio grupių gyvo garso koncertai, ketvirtadienio krepšinio turnyrai, varžysis muzikos inkubatoriaus „Novus“ dalyviai. Taip pat žadami kino seansai ir kitos pramogos visai šeimai.

„Facebook“ – [lropusterasa](#)

Birželis–rugpjūtis

„Kino pavasario“ renginių ciklas „Vasaros kinas“

Įvairios vietos

Artėjančios 25-erių metų „Kino pavasario“ sukakties proga vasarą netikėtose miesto vietose vyks nemokami kino seansai po atviru dangumi.

„Facebook“ – [kinopavasaris.lt](#)

Birželio 21–liepos 21 d.

Jonas Mekas: „Leiskite man svajoti utopijas“

„Rupert“, Vaidilutės g. 79

Parodoje pristatomi anksčiau nepublikuoti lietuvių ir amerikiečių menininko Jono Meko eilėraščiai, atkeliavę iš daugiau nei šešiasdešimt metų kaupto poezijos archyvo, jo filmai ir atrinkti garso kūriniai. „Rupert“ taip pat vyks diskusijos, performansai, filmų peržiūros, skaitymai, edukacinės dirbtuvės. Per šias veiklas siekiama kontekstualizuoti parodoje nagrinėjamas idėjas ir klausimus, atkreipti dėmesį į kūrybinį menininko palikimą. Lankymas nemokamas.

www.rupert.lt

Birželio 27–rugpjūčio 28 d.

Kristupo festivalis

Įvairios vietos

Jubiliejinis didžiausias Vilniaus vasaros festivalis be naujovių negali: kvies muzikinių pusryčių, išbandyti meno vadovo amplua ir kaip visuomet išgirsti įvairių žanrų muzikos. Renginių daugiau nei 40.

www.kristupofestivalis.lt

Liepos 11–14 d.

Tarptautinis gatvės teatro festivalis „SPOT“

Menų spaustuvė, Šiltadaržio g. 6

Vilniaus gatvėse, parkuose ir aikštėse antrą kartą siaus šiuolaikinio gatvės teatro artistai iš Ispanijos, Prancūzijos, Belgijos ir Švedijos. Nemokami renginiai skirti įvairaus amžiaus žmonėms. Vilniečių ir miesto svečių taip pat laukia „Menų spaustuvės“ ir „Neakivaizdinio Vilniaus“ parengtas specialus nemokamų ekskursijų maršrutas.

www.menuspaustuve.lt

Liepos 10–rugpjūčio 7 d.

Vilniaus kariliono festivalis

Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia, Vasario 16-osios g. 11

2015 m. Vilniaus šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios bokšte įrengus didžiausią Šiaurės Rytų Europoje karilioną įvyko keli koncertai, tapę festivalio atspirtimi. Šiemet suplanuoti 7 kariljonierių koncertai iš Nyderlandų, Belgijos, Japonijos, Prancūzijos ir Lietuvos. Nemokami renginiai vyks kiekvieną trečiadienį po vakaro mišių Dominikonų vienuolyne.

www.vilniauskarilionas.lt

Liepos 13 d.

Dizaino ir meno įvykis „Lokacija“

Rotušės a.

„Lokacija“ – tai menininkų, kūrėjų ir dizainerių susitikimas, vienos dienos miesto šventė, kurios metu Rotušės aikštė ir jos apylinkės atgyja kitokiomis spalvomis. Kūrėjų pristatymas – pop-up parduotuvė, menininkų darbai, dizainerių darbų paroda, kūrybinės dirbtuvės, vaikų erdvė, skanusis gatvės maistas – vagonėlių gatvė, grožio salonas, augintinių fotosesija, koncertas ir daugybė kitokių įdomybių.

www.lokacija.lt

Rugpjūčio 5–rugsėjo 6 d.

Kinas po žvaigždėmis

Valdovų rūmų kiemas, Katedros a. 4

Dešimtas „Kino po žvaigždėmis“ sezonas prasidės nemokamu atviru seansu Katedros aikštėje. Lietuviško kino naktį žiūrovai išvys Arūno Žebriūno juostą „Riešutų duona“ (1978 m.). Šiųmečiame repertuare tradiciškai bus įvairaus kino: ir klasikos grynuolių, ir kokybiškos dokumentikos, ir naujienų.

„Facebook“ – [kinaspozvaigzdemis](https://www.facebook.com/kinaspozvaigzdemis)

Justino Dadošo nuotr.

Rugpjūčio 30–rugsėjo 1 d.

„Sostinės dienos“

Įvairios vietos

Didžiausia Vilniaus šventė ir kultūros fiesta vyksta pagrindinėse atvirose Vilniaus miesto erdvėse: Katedros aikštėje, Gedimino prospekte, Vingio parke ir kitose. Be žymių užsienio ir Lietuvos muzikantų pasirodymų, rengiama krūva kitų renginių dizaino mėgėjams, sporto, kultūros, gero maisto entuziastams ir šeimoms su vaikais.

www.vilniusfestivals.lt

Istorijos

Gegužės 14–liepos 31 d.

Ekskursijos po Ramintojos bažnyčią

Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčia, Savičiaus g. 15

Ar žinote, kokia bažnyčia yra 1847 m. Kanuto Rusecko paveiksle „Lietuvaitė su verbomis“? Tai – 251-erius metus skaičiuojanti Ramintoja. Ji yra vienintelė sostinės vėlyvojo baroko stiliaus bažnyčia, turinti tik vieną bokštą. Ekskursijose atskleidžiama šios išskirtinės šventovės istorija. Pasivaikščiojimai vyksta ketvirtadieniais nuo 18 val. Dalyvavimas nemokamas, būtina išankstinė registracija.

„Facebook“ – [ramintoja](https://www.facebook.com/ramintoja).lt

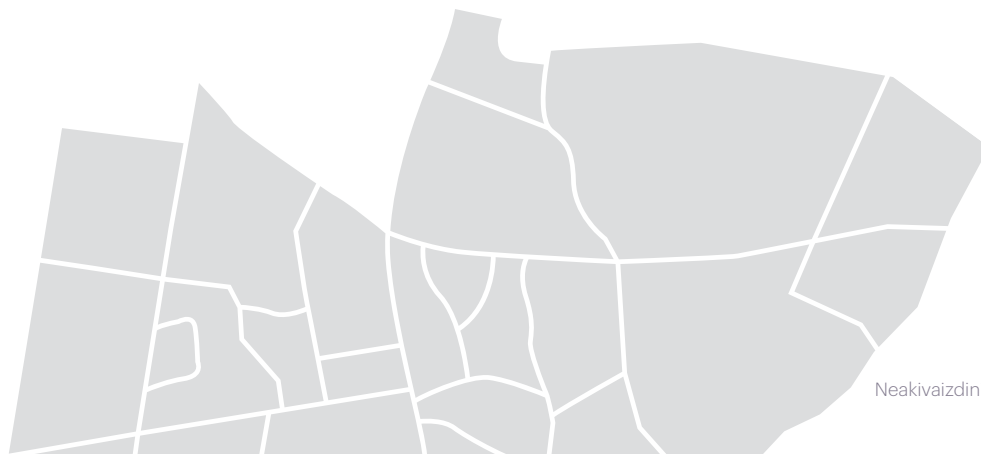
Gegužės 18–rugsėjo 1 d.

Raimondo Paknio fotografijų paroda „Mūro istorijos. Nykstantis Abiejų Tautų Respublikos paveldas“

Valdovų rūmai, Katedros a. 4

Paroda kviečia puoselėti istorinę atmintį ir susipažinti su išsibarsčiusiu architektūros paveldu Abiejų Tautų Respublikos teritorijoje (Lietuvoje, Baltarusijoje, Lenkijoje ir Ukrainoje). Fotografijose užfiksuota dabartinė bažnyčių, pilių, dvarų sodybų situacija. Tai tęstinis leidėjo ir fotografo R. Paknio parodų ciklo „Išlikęs laikas“ projektas.

www.valdovurumai.lt

Birželio 5–spalio 27 d.

**Paroda „Stanislavas Moniuško –
aštuoniolika kūrybos ir meilės metų
Vilniuje“**

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus,
Vilniaus g. 41

Vienas ryškiausių senojo žemyno
romantizmo muzikos kūrėjų Stanislovas
Moniuška (1819–1872 m.), kurio darbai paliko
žymę Lenkijos, Baltarusijos ir Lietuvos
kultūros istorijoje, aštuoniolika metų praleido
Vilniuje. 200-ųjų jo gimimo metinių proga
surengtoje parodoje pristatomas jo kūrybos
ir gyvenimo Vilniuje laikotarpis.

www.ltmkm.lt

Gamtos mokslai

Liepa–rugpjūtis

Verkių regioninio parko renginiai

Verkių regioninis parkas, Žaliųjų Ežerų g. 53

Vasarą Verkių regioninio parko direkcija
rengia keletą įdomių renginių: Naktigoneę,
kurios metu prisimenamos senosios gyvulių
ganymo naktį tradicijos, susipažinti su mitais
apipintais žinduoliais kvies Šikšnosparnių
naktis. Šiemet taip pat bus minimos
Vitgenšteinių šeimos, valdžiusios Verkių
rūmus 1839–1901 m., metinės.

www.pavilniai-verkiai.lt

Vaikų ugdymas

Gegužės 30–rugsėjo 15 d.

**Paroda „Ežiukas – Mažasis Princas
kosminiame ūke“**

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija,
Vilniaus g. 39

„Ežiukas kosminiame ūke“ – tai meninė
instaliacija, sukurta kartu su „Pojųčių teatru“,
įtraukianti vaikus ir jų tėvus tapti istorijos
kūrėjais ir leisti į pojūčių kupiną kelionę
Mažojo Princo pėdsakais.

www.vaikugalerija.lt

Literatūra

Birželis–rugsėjo 1 d.

Skaityklos po atviru dangumi

Vasarą su knyga kviečia praleisti Vilniaus
skaityklos. Į Lukiškių aikštę antram sezonui
sugrįžo „Vilnius skaito“ skaitykla, kuri veiks
be poilsio dienų – kasdien 11–22 val. Dar
vienas „Vilnius skaito“ padalinys „Vilnius
Connect“ šią žiemą buvo atidarytas Vilniaus
geležinkelio stotyje. Jis veiks kiaurus metus.
Naujausia vieta skaityti gryname ore įsikūrė
Bernardinų parke – įėjus pro pagrindinius
vartus sukli dešinėn. Ši dirbs antradieniais–
sekmadieniais 10–20 val.

„Facebook“ – VilniusSkaito

**Neakivaizdinis
VILNIUS**

www.neakivaizdinisvilnius.lt

FB: Neakivaizdinisvilnius

IG: neakivaizdinis_vilnius

Leidinyas apie mažiau atrastas Vilniaus erdves ir asmenybes.

LEIDĖJAI: Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Užsienio ryšių ir turizmo skyrius

AUTORIAI: Albertas Kazlauskas, Auksė Podolskytė, Gabija Karlonaitė, Rasa Murauskaitė, Viktorija Bružaitė-Kazlauskienė, Vilma Samulionytė

VIRŠELIS: Igno Nefo nuotr.

TURINIO REDAKTORIAI: VšĮ „Gatvės gyvos“

DIZAINAS: FOLK

TIRAŽAS: 10 000 egz. (platinamas nemokamai)

ISSN 2669-025X